

РОЗДІЛ 4 МЕТОДИЧНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

УДК 378.14-057.875:371.13:796.011.3

Бермудес Д. В.

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ВАРІАТИВНИХ МОДУЛІВ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Незважаючи на наявність досліджень щодо змісту фахової підготовки вчителя фізичної культури, залишається не визначеним поняття "підготовка майбутніх вчителів фізичної культури до реалізації варіативних модулів в процесі професійної діяльності".

У статті розглянуто висвітлення в педагогічній літературі сутності та змісту таких понять як "професія", "педагогічна професія", "професійно-педагогічна діяльність", "професійна підготовка", "професійна готовність", "підготовка майбутнього вчителя фізичної культури" та ін. Визначено провідне поняття нашого дослідження, а саме, "підготовка майбутніх учителів фізичної культури до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності".

Ключові слова: педагогічна діяльність, професійна діяльність, професійна підготовка, професійна готовність, учитель фізичної культури, реалізація, варіативний модуль.

Постановка проблеми. Сучасне світове співтовариство беззастережно визначає якість освіти головною метою, пріоритетом розвитку суспільства у XXI столітті, якому підпорядковані всі інші показники людського життя.

З огляду на це, основною метою вищої освіти є підготовка кваліфікованого педагога відповідного рівня і профілю, конкурентоздатного на ринку праці, який вільно володіє знаннями, застосовує вміння і навички у своїй професійній діяльності, готового до постійного професійного росту, соціальної та професійної мобільності.

Сучасні умови системи фізичного виховання в загальноосвітніх навчальних закладах, перехід на модульне вивчення різних видів спорту, згідно нової навчальної програми з фізичної культури для учнів 5–11 класів, розширює можливість фізичного вдосконалення школярів, їх різнобічної фізичної підготовки, дає можливість відбору учнями варіативних модулів. Тому, сьогодні, як ніколи раніше, виникла нагальна потреба в якісно новій підготовці вчителя фізичної культури, такій, що поєднує фундаментальність професійних базових знань з інноваційністю мислення. Отже, майбутній вчитель фізичної культури сучасної школи повинен мати необхідну професійну підготовку для реалізації сучасної навчальної програми, а саме варіативної частини, в процесі професійної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукових праць вітчизняних і зарубіжних вчених свідчить про наявність теоретико-практичних досліджень щодо змісту фахової підготовки вчителя фізичної культури, формування його особистих якостей, підвищення кваліфікації. Результати цих досліджень висвітлені у працях Г.С. Богданової, Є.С. Вільчковського, А.В. Забори, Є.І. Жуковського,

М.В. Карченкової, І.В. Іванія, С.О. Ігнатенко, О.В. Котової, Т.Ю. Круцевич, А.П. Коноха, О.С. Куца, А.В. Леоненка, В.О. Огульчанського, Т.Т. Ротерс, Л.П. Сущенко, А.В. Цьося, Б.М. Шияна та ін.

Незважаючи на наявність досліджень щодо змісту фахової підготовки вчителя фізичної культури, залишається недостатньо висвітленим визначення поняття "підготовка майбутніх вчителів фізичної культури до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності".

Метою статті є визначення поняття "підготовка майбутніх вчителів фізичної культури до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності".

Виклад основного матеріалу дослідження. Для визначення провідного поняття нашого дослідження, а саме, "підготовка майбутніх учителів фізичної культури до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності" необхідно розглянути висвітлення в педагогічній літературі сутності та змісту таких понять як "професія", "педагогічна професія", "професійно-педагогічна діяльність", "професійна підготовка", "професійна готовність", "підготовка майбутнього вчителя фізичної культури" та ін. Розглянемо їх.

Вивченню цих понять присвячено низку наукових досліджень.

Так, Яковець Н.І. термін "*професія*" тлумачить таким визначенням – це певний вид трудової діяльності, що характеризується певним переліком вимог до особистості [13, с. 72].

Автори М.В. Гецик, О.М. Вацеба подають поняття "*професія*" як "своєрідну сукупність умінь, навичок, видів діяльності, особистих захоплень та зацікавлень людини, що служить джерелом заробітку, сприяє виробленню творчих здібностей" і реалізації власних та суспільних устремлень [4, с. 84].

Н.В. Гузій визначає поняття "*педагогічна професія*" і пропонує розглядати його як рід діяльності, в якій джерелом існування людини є володіння мистецтвом формування особистості іншої людини засобами свого фаху, а виокремлення певних видів педагогічної діяльності у межах педагогічної професії для вирішення певного класу професійних педагогічних завдань набуває статусу педагогічної спеціальності [7, с. 899].

В концептуальному полі нашого дослідження вважаємо за необхідне розглянути тлумачення категорії "*діяльність*". За тлумачними словниками, праця, дії людей у якій-небудь галузі, застосування своєї праці до чого-небудь означає "діяльність" [2, с. 115].

У своїх дослідженнях О.А. Єжова, зауважила, що поняття "діяльність" є категорією філософії, психології, педагогіки, соціології, фізіології, культурології, тому вивчають діяльність з різних поглядів [9, с. 49].

Для аналізу педагогічних уявлень щодо діяльності звернемося до трактування С.У. Гончаренка, який зазначає, що діяльність – це "спосіб буття людини в світі, здатність її вносити в дійсність зміни. Основні компоненти діяльності: суб'єкт з його потребами; мета, відповідно до якої перетворюється предмет в об'єкт, на який спрямовано діяльність; засіб реалізації мети; результат діяльності" [6, с. 98].

За визначенням А. Маркової *професійно-педагогічна діяльність* – це професійна активність учителя, в якій за допомогою різних засобів впливу на учнів реалізуються задачі навчання і виховання [10, с. 6 – 9].

Гончар Г. І., досліджуючи особливості та структуру професійної діяльності викладача фізичного виховання, визначає *педагогічну діяльність* як професійну активність вчителя в якій за допомогою різних засобів впливу на учнів реалізуються завдання і виховання [5, с. 53 – 55].

Отже, педагогічна діяльність – вид *професійної діяльності*, змістом якої є навчання, виховання, освіта, розвиток тих, хто навчається. Однією з найважливіших характеристик педагогічної діяльності є її спільний характер: вона обов'язково припускає педагога і того, кого він вчить, виховує, розвиває. Ця діяльність не може бути діяльністю лише "для себе". Її сутність – у переході діяльності "для себе" у діяльність "для іншого", "для інших". У цій діяльності поєднуються самореалізація педагога та його цілеспрямована участь в зміні того, хто навчається (рівня його навченості, вихованості, розвитку, освіченості).

Для визначення провідного поняття нашого дослідження, а саме "*підготовка майбутніх учителів фізичної культури до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності*" необхідно уточнити суть понять "підготовка", "готовність до педагогічної діяльності", "підготовка майбутніх учителів фізичної культури", "варіативний модуль" та інші.

Нами з'ясовано, що поняття "*підготовка*" тісно пов'язане з поняттям "*готовність*".

Термін "*підготовка*" збагачує поняття "*готовність*": *підготовка* до професії розглядається як процес формування готовності до неї, а *готовність* – як результат професійної підготовки [3].

Отже, *підготовка* – це процес, який відбувається в часі та просторі і ведеться у навчальних закладах за затвердженими заздалегідь програмами, планами, а здатності людини до певної діяльності визначається поняттям "*готовність*".

Як свідчить аналіз наукових праць, автори пропонують різні тлумачення професійної підготовки. Так, у Енциклопедії професійної освіти *професійна підготовка* тлумачиться як сукупність спеціальних знань, умінь і навичок, якостей трудового досвіду і норм поведінки, які забезпечують можливість успішної праці за обраною професією; процес повідомлення учням відповідних знань [8, с. 390].

За визначенням Н.В. Басової "*професійна підготовка*" – це система організаційних та педагогічних заходів, які забезпечують формування у особистості професійної спрямованості знань, умінь, навичок та професійної готовності [1].

Ми погоджуємося з Л.П. Сущенко, яка визначає, що "*професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури*" – це процес, який відображає науково й методично обґрунтовані заходи ВНЗ, спрямовані на формування протягом терміну навчання рівня професійної компетентності особистості, достатнього для організації фізичного виховання різних верств населення регіону й успішної праці в усіх ланках фізкультурного руху з урахуванням сучасних вимог ринку праці [12, с. 13].

В нашому дослідженні крім уточнення суті понять "професійна підготовка майбутнього вчителя фізичної культури" необхідно роз'яснити проникнення такого поняття як "варіативний модуль" в процес фізичного виховання загальноосвітніх навчальних закладів.

На виконання рішення спільної колегії Міністерства освіти і науки України, Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту від 11 листопада 2008 року розроблено нову навчальну програму з фізичної культури для учнів 5 – 9 класів загальноосвітніх навчальних закладів (авт. Т.Ю. Круцевич та інші), якій надано гриф "Рекомендовано Міністерством освіти і науки України" (лист від 01.07.09р. №1/11-4630). З 2009/2010 навчального року зазначена навчальна програма впроваджена у 5 – 9 класах загальноосвітніх навчальних закладів (лист Міністерства освіти і науки України від 17.08.09р. № 1/9-546 Про впровадження нової навчальної програми з фізичної культури) [11].

Навчальна програма містить інваріантну та варіативну частини. Інваріантну частину програми складають теоретико-методична та загально фізична підготовка. Варіативні модулі представлені різними видами спорту чи фізкультурної діяльності.

Для повноти розуміння суті поняття "варіативний модуль", що покладено в основу сучасної впровадженої програми з фізичної культури в загальноосвітніх навчальних закладах слід пояснити тлумачення терміну "модуль".

В Енциклопедії освіти "*модуль*" – задокументована, логічно завершена, відносно самостійна, цілісна частина освітньої, освітньо-професійної програми (навчальної дисципліни, практики, стажування), сукупність теоретичних і практичних завдань відповідного змісту та навчально-методичного забезпечення із завершальними контрольними завданнями, що мають на меті встановити рівень успішності суб'єкта навчання. Терміном "модуль" часто визначають розділ навчальної дисципліни чи курсу, програма яких складається з частин, однакових за обсягом або кратних кредитам (ECTS – англ.). Отже, модуль може бути змістово складовою програми або розділом дисципліни, курсу.

Головною ознакою модуля є відносно самостійна змістова завершеність, можливість розглядати його як одиницю програми. Водночас він є частиною певної програми та структурно-логічно взаємопов'язаний з іншими модулями. Характерною особливістю модуля є узгодження в ньому цілей, змісту, дидактичного процесу та форм організації навчання [7, с. 624].

В нашому дослідженні ми намагаємося визначити поняття *реалізація варіативного модуля*. Отже, *реалізація* (франц. *realisation*) – здійснення наміченого плану, програми, проекту.

Таким чином, в тлумаченні нашого дослідження *реалізація варіативних модулів* – це практичне здійснення засобів фізичної культури в загальноосвітніх навчальних закладах з урахуванням сучасних вимог діючої навчальної програми "Фізична культура. 5–11 класи".

Аналіз суті понять нашого дослідження і визначення науковцями (Н.В. Басової, І.В. Гавриша, С.У. Гончаренко, Л.П. Сущенко та ін.) *процесу професійної підготовки* як системи науково і методично обґрунтованих організаційних і педагогічних заходів у вищому навчальному закладі, які забезпечують у особистості професійної спрямованості знань, умінь і навичок та професійної готовності до успішної професійної діяльності дало можливість визначити поняття "*підготовка майбутніх учителів фізичної культури до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності*".

Отже, "*підготовка майбутніх учителів фізичної культури до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності*" – це цілеспрямований навчально-виховний процес у вищому навчальному закладі, який забезпечує професійну спрямованість (сукупність форм, методів і прийомів виховної діяльності) та спрямований на формування спеціальних знань, умінь і навичок, що формує професійну готовність до реалізації засобів фізичної культури в загальноосвітніх навчальних закладах з урахуванням сучасних вимог діючої навчальної програми "Фізична культура. 5–11 класи".

Висновки. Нами розглянуто висвітлення в педагогічній літературі сутності та змісту таких провідних понять як "професія", "педагогічна професія", "професійно-педагогічна діяльність", "професійна підготовка", "професійна готовність", "підготовка майбутнього вчителя фізичної культури" та ін. Визначено основне поняття нашого дослідження, а саме, "підготовка майбутніх учителів фізичної культури до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності".

Аналіз суті основних понять нашого дослідження і визначення науковцями процесу професійної підготовки як системи науково і методично обґрунтованих організаційних і педагогічних заходів у вищому навчальному закладі, які забезпечують у особистості професійної спрямованості знань, умінь і навичок та професійної готовності до успішної професійної діяльності дало можливість визначити поняття "підготовка майбутніх учителів фізичної культури до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності".

Отже, "підготовка майбутніх учителів фізичної культури до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності" – це цілеспрямований навчально-виховний процес у вищому навчальному закладі, який забезпечує професійну спрямованість (сукупність форм, методів і прийомів виховної діяльності) та спрямований на формування спеціальних знань, умінь і навичок, що формує

професійну готовність до реалізації засобів фізичної культури в загальноосвітніх навчальних закладах з урахуванням сучасних вимог діючої навчальної програми "Фізична культура. 5 – 11 класи".

Використані джерела

1. Басова Н.В. Педагогика и практическая психология / Н.В. Басова. – Ростов-н-Д : Феникс, 1999. – 414 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел]. – К., Ірпінь : Перун, 2003. – 1440 с.
3. Гавриш І.В. Теоретико-методологічні основи формування готовності майбутніх учителів до інноваційної професійної діяльності : автореф. дис...на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук : спец. 13.00.04 "Теорія і методика професійної освіти" / І. В. Гавриш. – Луганськ, 2006. – 44 с.
4. Гецик М.В. Вступ до спеціальностей галузі знань "Фізичне виховання та спорт": Навчальний посібник / М.В. Гецик, О.М. Вацеба. – Львів : Українські технології, 2002. – 232 с.
5. Гончар Г.І. Особливості та структура професійної діяльності викладача фізичного виховання / Г.І. Гончар // Слобжанський науково-спортивний вісник №2 (46). – 2015. – С. 53 – 55.
6. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник / Семен Гончаренко. – К. : Либідь, 1977. – 376 с.
7. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України, головний ред В.Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008 – 1040 с.
8. Энциклопедия профессионального образования : в 3 т. / Под ред. С. Я. Батышева. – М., 1999. – Т.2. 440 с.
9. Єжова О.О. Формування ціннісного ставлення до здоров'я в учнів професійно-технічних закладів: монографія / Ольга Єжова: Вид-во "МакДен", 2011. – 412 с.
10. Маркова А.К. Психологические особенности педагогической деятельности, общения и личности учителя / А.К. Маркова // Школа и производство. – 1988. – №12. С. 6 – 9.
11. Навчальна програма "Фізична культура. 5 – 9 класи" / Т. Круцевич та ін. – К. : Літера ЛТД, 2009.
12. Сущенко Л.П. Теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту у вищих навчальних закладах : автореф. дис... на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук: спец. 13.00.04 "Теорія і методика професійної освіти" / Л.П. Сущенко. – К., 2003. – 45 с.
13. Яковець Н.І. Вступ до спеціальності: Навчально-методичний посібник для студентів педагогічних спеціальностей / За ред. Н.І. Яковець; 2-ге вид. вип. і допов. – Ніжин : Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2006. – 167 с.

Bermudes D.

TRAINING FUTURE PHYSICAL EDUCATION TEACHERS TO REALIZE VARIABLE MODULES IN THEIR PROFESSIONAL ACTIVITY

Contemporary conditions of physical education in comprehensive schools, applying module system of teaching in different kinds of sports in accord with new physical education syllabus for the 5-6th form pupils broadens the possibilities of pupils' physical improvement, their versatile physical training, enables them to opt variable modules. Thus, future physical education (PE) teacher must have necessary professional training to realize modern curriculum, its optional part in particular, in his professional activity.

Despite present researches on the contents of PE teacher professional training, the notion "training future PE teachers to realize variable modules in their professional activity" is not still defined. To define the main term of our research that is "training future physical education teachers to realize variable modules in their professional activity" the article focuses on analyzing pedagogical resources to reveal such basic notions as "professional and pedagogical activity", "professional training", "professional readiness", "training future PE teacher" and so on.

The analysis of the contents of our basic notion and defining by the scientists (N. Basova, I. Havrysh, S. Goncharenko, L. Sushchenko and others) the process of professional training as a system of scientifically and methodologically substantiated organizational and educational events in higher education institution which provides a personality with professionally oriented knowledge and skills, and professional readiness to successful professional activity enabled us to define the term "training future physical education teachers to realize variable modules in their professional activity".

So "training future physical education teachers to realize variable modules in their professional activity" is a goal-oriented educational process in higher education institution which provides professional orientation (a complex of forms, methods and techniques of educational activity) and is aimed at forming special knowledge and skills to mould professional readiness for realizing physical education means in comprehensive schools taking into account the demands of the course "Physical education the 5-11th forms".

Key words: pedagogical activity, professional activity, professional training, professional training, physical education teacher, realization, variable module.

Стаття надійшла до редакції 19.04.2016 р.